

.....

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

.....

УДК 343.985:343.341:343.237
DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.1.19>

В. Г. Севрук

кандидат юридичних наук, старший дослідник, доцент,
провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ І ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЯКІ СФОРМОВАНІ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ

Аналіз досліджуваної наукової проблематики щодо розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, наразі зумовлює необхідність подальшого дослідження етнічної злочинності в Україні та світі загалом. Формування українською державою багатовекторного механізму протидії організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, не можливе без розуміння сутності цієї проблеми, відповідних законодавчо закріплених понять і класифікації та виокремлення рис організованої етнічної злочинності, що мають важливе практичне значення для роботи правоохоронних органів та держави, а головним ефективним фактором такої діяльності виступає гарантування безпеки громадянам і цілісності держави від злочинних посягань організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

Констатовано, що нині серед вітчизняних вчених відсутні комплексні дослідження організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі. Однак такі комплексні дослідження відсутні і у європейських та американських дослідників. Хоча в останніх є позитивні поодинокі зрушення у цій сфері. Основна увага і зусилля дослідників приділені саме широкомасштабним організованим етнічним групам. Значення нашої наукової розвідки насамперед полягає у тому, щоб на практиці правоохоронним органам, які займаються протидією організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, була можливість мати уявлення про це негативне явище.

Наголошено, що кількість вчинених злочинів представниками етнічних меншин у нашій державі залишається стабільно значною. Визначено, що такі етнічні групи формуються на основі національної та кланової спорідненості, традицій і звичаїв, їм властива спеціалізація за окремими видами злочинів. Показано, що розслідування злочинів, які вчиняють організовані групи та злочинні організації, сформовані на етнічній основі, потребує специфічних підходів, що мають враховувати їхні національні (етнічні) психологічні особливості. Автор статті визначає конкретні напрями, які мають сприяти вирішенню проблеми підвищення ефективності розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами й злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі.

Ключові слова: розслідування, етнічна злочинність, організовані групи, сформовані на етнічній основі, злочинні організації, сформовані на етнічній основі, слідчі (розшукові) дії.

Постановка проблеми. Одним із напрямів впливу на злочинну поведінку організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, є намагання створити ефективну систему протидії вчиненню ними злочинів, яка б охоплювала комплекс заходів соціального, організаційного, правового й фінансового характеру, спрямованих на зміцнення безпеки й порядку у суспільстві. Варто зауважити, що численні злочинні групи, які організаційно сформовані на етнічній основі, вимагають особливих організаційних і тактичних дій під час розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. У зв'язку із вказаним це дослідження набуває актуальності як у теоретичному, так і в практичному плані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним проблемам, пов'язаним із питанням розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, приділяли увагу відомі вітчизняні та зарубіжні вчені в різних галузях, зокрема О.О. Байов, В.В. Босенко, Д.Є. Завідонов, В.М. Матвійченко, А.В. Науменко, В.В. Ніжнов, М.В. Підбояччий, В.В. Проскурнін, В.В. Ремський, В.Г. Севрук, М.Т. Сінетар, Ю.О. Сидоренко, І. С. Стіхарна, М.О. Торохтін.

Мета статті – дослідити окремі проблемні питання, які виникають під час розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивно визначити й відобразити в межах будь-якої наукової роботи особливості представників окремого народу, ґрунтовно зупинитися на його національних традиціях та обрядах, а також сформулювати особливості поведінки в тих чи інших життєвих ситуаціях представників окремого етносу є не можливим завданням. Адже кожен народ являє собою сукупність різних і не схожих одна на одну особливостей зі своїми суто індивідуальними переконаннями, принципами,

забобонами й комплексами, які важко навіть перелічити.

Проте існують певні закономірності, що притаманні представникам певних етнічних груп, що сформовані на території України та на які необхідно зважати при протидії злочинам з їхнього боку [1, с. 38]. Деякі колишні іноземці вже обжилися і натуралізувалися, поступово створивши міцні етнічні діаспори, інші ж громади поки тільки формуються. І все було б добре, лише практично у кожному такому співтоваристві, крім чесних трудівників, є і свій «кримінальний» прошарок. У майже всіх сильних етнічних діаспорах згодом з'являються й власні організовані злочинні угруповання. Сучасна етнічна злочинність чітко структурована – кожна національність «патрує» свій регіон, має свою сферу впливу і власний шматок «кримінального пирога». Перетинаються етнічні угруповання рідко [2]. Про це також зазначають окремі дослідження, що, наприклад, використання відносин земляцтва створює додаткові труднощі при виявленні і розслідуванні злочинів [3, с. 13].

На чолі етнічних організованих злочинних груп здебільшого стоять лідери і їх найближче оточення однієї національності. При цьому кримінальні інтереси подібних формувань виявляються у досить віддалених територіях від місць їх споконвічного проживання. При цьому спосіб їх життя і поведінка зберігають і носять відтінки етнічних правил і традицій [4]. В умовах посилення економічних і політичних протиріч у низці регіонів відбувається посилення етнічних діаспор, деякі з яких практикують протиправну діяльність [5, с. 136].

Зрозуміло, що під час досудового розслідування неабияку роль відіграє питання планування ходу розслідування кримінального провадження. Враховуючи той факт, що йдеться про національні меншини, не можна не враховувати особливостей розслідування цієї категорії кримінальних проваджень.

Загальновідомо, що для повного, швидкого та неупередженого розслідування злочинів слідчий повинен у кожному кримінальному провадженні визначити, що саме необхідно з'ясувати, тобто які фактичні обставини розслідуваного явища

повинні бути встановлені та у яких межах, які заходи повинні бути вжиті для забезпечення здійснення правосуддя й попередження вчинення кримінальних правопорушень. Планування розслідування повинно вирішувати зазначені завдання.

Практика показує, що планування розслідування кримінальних правопорушень, які вчиняються представниками національних меншин, залежить від багатьох обставин, серед яких можна виокремити знання мови, якою здійснюється кримінальне провадження, взаємовідносини з іншими учасниками провадження (свідками, потерпілими, підозрюваними), національні особливості культури та побуту особи тощо.

У розслідуванні кримінальних правопорушень, які вчиняються представниками етнічних меншин, слід виходити з вимог ст. 29 КПК України «Мова, якою здійснюється кримінальне провадження». Практичний зміст цієї статті перебуває в концептуальній єдності з вимогою ст. 10 Конституції України про те, що державною мовою в Україні є українська мова. Відповідно до положень ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [7] судочинство і діловодство в судах України проводиться державною мовою. Суди забезпечують рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою. У ч. 3 вказаної статті міститься вимога про те, що суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.

Відповідно до ч. 1 ст. 29 КПК України [8] кримінальне провадження здійснюється державною мовою. Сторона обвинувачення, слідчий суддя та суд зобов'язані складати процесуальні документи державною, тобто відповідно до конституційного положення – українською мовою. В ч. 2 ст. 29 КПК України [8] встановлено виняток із загального правила: особа повідомляється про підозру у вчиненні кримінального правопорушення державною мовою або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє для розуміння суті підозри у вчиненні кримінального правопорушення.

Ступінь володіння мовою визначає особа, яка веде кримінальне провадження, відносно конкретних представників етнічних меншин. Щоб визначити, чи володіє мовою підозрюваний чи обвинувачений, який вважає себе представником національних меншин, необхідно насамперед з'ясувати його особисту думку. Якщо він робить заяву про те, що не володіє державною мовою, то це означає, що незалежно від внутрішнього переконання слідчого чи прокурора з цього питання такому учаснику провадження має бути надане право користуватися послугами перекладача [9]. Це передбачено ч. 3 ст. 29 КПК України, яка вимагає від слідчого судді, суду, прокурора чи слідчого забезпечити будь-якому учаснику кримінального провадження, який не володіє чи не достатньо володіє державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступити в суді рідною або іншою мовою, якою він володіє, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому ст. 68 КПК.

Вважаємо, що особи, які виявили бажання користуватися рідною мовою і відносять себе до представників національних меншин під час досудового розслідування, не повинні позбавлятися цього права. Це впливає з відсутності обмежень у КПК України, а також зі ст. 10 Конституції України (ч. 3), відповідно до якої в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської та інших мов національних меншин України. В таких кримінальних провадженнях щодо осіб, які не володіють державною мовою, з моменту встановлення цього факту участь захисника є обов'язковою (п. 4 ч. 2 ст. 52 КПК України) [8].

Виходячи з першої обставини (знання мови, якою здійснюється кримінальне провадження), можливими є два варіанти планування ходу розслідування та застосування тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) дій. Перший – це коли особа не володіє мовою, якою здійснюється кримінальне провадження. У цьому випадку необхідно всі слідчі (розшукові) дії проводити за обов'язковою участю перекладача та захисника. Другий – коли

особа володіє мовою, якою здійснюється кримінальне провадження. У цій ситуації участь захисника не є обов'язковою, а в послугах перекладача немає необхідності.

Крім зазначених проблем, особливу увагу необхідно приділяти складанню процесуальних документів, оскільки копії необхідних документів у разі потреби перекладаються мовою, яку розуміє особа. Обов'язково слід відображати участь при проведенні слідчих (розшукових) дій осіб національних меншин та інших осіб; відомості про попередження за відмову виконати обов'язки перекладача та за свідомо неправдивий переклад протоколу. Протокол повинен бути підписаний усіма учасниками. Окрім мовного бар'єру, слід враховувати дії психологічних факторів, які ускладнюють розслідування.

Представник етнічних меншин може неадекватно розуміти обстановку, відчувати недовіру до правоохоронних органів, а іноді й просто не розуміти їх. Незнання кримінально-процесуального законодавства може призвести до протидії з його боку (доброякісна помилка про незаконність рішень й дій слідчого). Слідчому необхідно в таких випадках роз'яснити особі її неправильне розуміння стану кримінального провадження, застосовувати при цьому необхідний такт та терпіння. Йому може допомагати й захисник, який бере участь у провадженні. Усі слідчі (розшукові) дії, які не потребують участі представника етнічних меншин, проводяться за прийнятною процесуальною процедурою.

Особливе значення має допит представника національних меншин – потерпілого або свідка. Ці слідчі (розшукові) дії необхідно провести оперативно й правильно, виключити повторність їх проведення. Час та місце допиту визначаються з урахуванням місцезнаходження особи. Можливо надіслати терміново окреме доручення про її допит, де вказати необхідні питання, які треба з'ясувати. Для того, щоб об'єктивно оцінювати свідчення тієї або іншої особи в процесі розслідування, більш обґрунтовано прогнозувати ту або іншу лінію поведінки якої-небудь особи під час розслідування загалом і в процесі допитів зокрема, більш обґрунтовано обирати ту або іншу тактику допиту,

ті або інші тактичні прийоми ведення бесіди слідчому у будь-якому випадку необхідно мати в розпорядженні деякі дані про особу допитуваного.

Найбільш розповсюдженні проблеми як у плані процесуального закріплення, так і доведення винуватості, наприклад щодо проваджень, де учасниками виступають роми, стосується відсутності у них взагалі будь-яких ідентифікаційних документів (свідцтва про народження, паспорта), що ускладнює встановлення особи та проведення з нею слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій. Тому єдиним правильним і можливим кроком зі сторони слідчого повинно виступати діяльність у формі здійснення запитів до місць проживання таких осіб, отримання виписок із церковних книг, реєстрів охрещення тощо, адже саме такі відомості і дозволять ідентифікувати особу та документально їх закріпити в межах кримінального провадження. З огляду на це у разі відмови підозрюваного надавати показання щодо своїх анкетних даних слідчий, прокурор вимушені встановлювати особу допитуваного підозрюваного в інший спосіб, одним із яких є використання даних дактилоскопічного обліку [10].

Звичайно, за наявності можливості збір такої інформації, яка дозволяє уточнити відношення допитуваного до вчиненого злочину і до поведінки усіх учасників етнічного конфлікту чи іншого кримінального правопорушення, слід провести до початку допиту. Якщо ж йдеться про допит важливого свідка чи підозрюваного, то причина не проведення такої роботи має бути дуже серйозною, оскільки слідчому необхідно ретельно готуватися до допитів осіб цієї категорії. У будь-якому випадку ця інформація повинна знайти відображення в матеріалах кримінального провадження, зокрема в протоколі допиту. Якщо відповідні питання будуть досліджені в ході допиту, то попередня інформація буде перевірена і уточнена, а при її відсутності буде покладено початок її збору.

Підготовка до допиту включає в себе складання плану. Доцільно найбільш суттєві питання перекласти тією мовою, якою будуть даватися показання, впевнитися

у якості і відповідності перекладу. Якщо планується пред'являти при допиті документи, то необхідно зробити їх переклад завчасно. Такі ж вимоги стосуються й речових доказів: завчасно повинен бути зроблений переклад їх найменування і позначень на них, фрагментів протоколів огляду місця події та речей, протоколів обшуку, при якому вони були виявлені й вилучені. Такий завчасний переклад забезпечить необхідний тактичний ефект при пред'явленні цих фрагментів допитуваному. Насамперед необхідно з'ясувати: чи володіє він державною мовою і у якій мірі; яка його національність (за документами), яка його етнічна самоідентифікація (до якої національності вважає необхідним відносити себе, чому).

Варто пам'ятати, що вивчення та врахування усіх зазначених вище питань слід проводити з максимальною обережністю і делікатністю, оскільки вони зачіпають конституційне право людини на свободу совісті, а також можуть виявитися пов'язаними з важливими для допитуваного інтересами. Невміло поставлені питання можуть викликати яскраво виражену негативну реакцію, привести до втрати психологічного контакту зі слідчим. Надалі такий розвиток подій може призвести до того, що слідчий не зможе отримати криміналістично значущу інформацію, уявлення про подію, яка сталася, з достатньою мірою повноти і достовірності. Від того, що і як відповідь допитуваний на наведені вище питання, залежить оцінка слідчим об'єктивності і повноти таких свідчень, прогнозування поведінки допитуваної в процесі подальшого розслідування тощо.

Слідчий повинен мати на увазі, що на поставлені питання не завжди буде отримана правдива відповідь. Допитуваний з досить високим рівнем освіти має об'єктивне уявлення про ті етичні норми, які існують і схвалюються в середовищі до якого належить той чи інший представник меншин (їхні традиції, звичаї). Тому неминучі спроби зі сторони (підозрюваного, свідка тощо) трансформувати свою позицію залежно від настроїв і орієнтирів, переважаючих у тих колах, які для допитуваного є соціально значущими. Проте вміло сформульовані питання, викори-

стання таких тактичних прийомів, як дроблення питань, постановка уточнювальних питань, а також постановка одного і того ж за змістом питання неодноразово впродовж одного допиту або в процесі кількох слідчих дій в різних формулюваннях можуть дати позитивний ефект.

Отже, в частині 3 ст. 224 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) визначено, що перед тим, як провести допит того чи іншого учасника кримінального провадження, слідчий, прокурор зобов'язаний встановити особу допитуваного, роз'яснити її права, а також порядок проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Одним із способів встановлення особи, яка допитується, є отримання відомостей про анкетні дані та відповідних документів безпосередньо від неї. Проте в практиці проведення досудового розслідування мають місце випадки, коли підозрювані, посилаючись на ст. 63 Конституції України та п. 4 ч. 3 ст. 42 КПК України, відмовляються давати показання, пов'язані не лише з фактичними обставинами кримінального правопорушення, а й щодо особистих даних. Крім того, підозрювані можуть повідомляти неправдиві відомості про себе [10].

Допит представника національних меншин доцільно, окрім протоколу, фіксувати за допомогою відео- або аудіозапису. Спектр слідчих (розшукових) дій за участю перекладача, за якими можливе застосування відеозапису, дуже великий: допити підозрюваних, свідків, потерпілих, слідчі експерименти, тощо. Вивчення технічних можливостей відео- та аудіозапису показує, що відеозапис має свої переваги, тому що об'єктивно фіксує не тільки звуковий зміст слідчої (розшукової) дії, але й ті аспекти, які сприймаються зором: міміка та жести особи, яка розмовляє, її загальний фізичний та психічний стани тощо. Використання відеозапису допоможе виявити факти свідомо неправдивого перекладу, корекції перекладачем показань допитуваної особи, а також використання перекладачем свого становища для здійснення тиску на допитуваного з метою надання останнім показань на користь зацікавлених осіб.

Відеозапис слідчих (розшукових) дій за участю представників етнічних мен-

шин потребує найретельнішої технічної підготовки із залученням спеціаліста. На підготовчому етапі необхідно врахувати наступні моменти:

1) учасники статичної слідчої дії (допиту, одночасного допиту) повинні бути згруповані у кадрі таким чином, щоб була можливість вести відеозапис із зображенням їх усіх одночасно. Для цього доцільно застосовувати ширококутні насадки на об'єктив камери. Суттєвим є той факт, щоб відстань від камери до кожного з учасників була однаковою, що потрібно для отримання чіткого зображення всіх учасників;

2) для запису звуку під час слідчої (розшукової) дії необхідно застосовувати виносний мікрофон із направленістю по колу або кілька направлених мікрофонів (за кількістю учасників) з можливістю регулювання рівня сигналу, який подається на мікрофон.

При провадженні слідчої (розшукової) дії необхідно дати можливість перекладачу робити синхронний переклад, що підвищує його точність і дозволяє забезпечити необхідний темп та порядок її проведення.

Після закінчення слідчої (розшукової) дії в ході перегляду відеозапису може виникнути необхідність в уточненні перекладу окремих фрагментів свідчень. Фіксувати на відео внесені зміни до перекладу доцільно після перегляду всього відеозапису – коли записуються заяви та клопотання учасників з приводу перегляду відеозапису. Паралельно ці зміни вносяться до протоколу слідчої (розшукової) дії.

Вирішуючи питання про участь перекладача, слідчий повинен враховувати, що особи, які проживають в країнах СНД, можуть не володіти мовою місця проживання, що характерно для російськомовного населення цих країн. подібних умовах вони висловлюють бажання давати показання російською мовою, це повинно бути зафіксовано в протоколі допиту з обов'язковою вказівкою, в якому обсязі вони володіють російською мовою [11].

Може виникнути ситуація, коли слідчий володіє мовою, якою бажає давати показання представник етнічних меншин. Якщо слідчий володіє нею вільно, це в значній мірі спрощує спілкування з допитуваною

особою, сприяє встановленню психологічного контакту, довірливих відносин. Але при цьому, на нашу думку, доцільно складати цією мовою і протокол допиту, а потім за допомогою запрошеного перекладача перекласти протокол мовою, якою ведеться кримінальне провадження, та приєднати незалежний переклад до матеріалів кримінального провадження. Бажання допитуваної особи давати показання через перекладача або без нього обов'язково повинно відобразити в протоколі допиту.

При допиті представника етнічних меншин – свідка або потерпілого, слідчий попереджує його про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за надання свідомо неправдивих показань. Це попередження засвідчується його підписом у протоколі допиту. Постановка та зміст питань, які задаються представнику етнічних меншин після вільної розмови, не повинна допускати різних тлумачень. Необхідно використовувати терміни та речення, які будуть зрозумілі допитуваній особі, зміст яких буде зрозумілий при перекладі.

Ускладнення виникають при проведенні одночасного допиту двох або більше осіб. Його учасниками можуть бути особи, які розмовляють різними мовами. У таких випадках необхідною є присутність двох перекладачів і подвійний переклад. Якщо обидва учасники розмовляють однією мовою, то слідчий, який не знає цієї мови, повинен попередити можливий зговір. Про це необхідно сказати перекладачеві, роз'яснивши йому, що він повинен слідкувати й забороняти спілкування учасників слідчої дії один з одним без контролю слідчого.

При провадженні судових експертиз може виникнути ситуація, коли від учасників провадження необхідно взяти зразки для порівняльного аналізу. Перед тим, як це робити, необхідно вивчити традиції народу, представником якого є особа. Звичай та традиції деяких країн не дозволяють передавати стороннім особам які-небудь продукти життєдіяльності людини, в тому числі волосся, кров, сперму, зрізи нігтів. За розповсюдженими повір'ями усе це може бути використано безпосередньо або за допомогою магії на шкоду людині. Саме тому намагання та спроби отримати зразки можуть призвести до протидії, які

для слідчого можуть бути не мотивованими. Примусові заходи можуть призвести до загострення конфлікту, який може ускладнити весь процес розслідування.

Якщо слідчий зіткнувся з такими протидіями, то насамперед необхідно з'ясувати їх причину. Якщо вони полягають в обрядовій та культовій галузі, шляхом змістовних пояснень, намагаючись змінити займану суб'єктом позицію, слід роз'яснити, що це необхідно в інтересах слідства. У складних ситуаціях доцільно застосувати допомогу особи з кола земляків, які дотримуються сучасних поглядів, яка буде авторитетом для учасника цієї слідчої (розшукової) дії.

При призначенні експертиз представник етнічних меншин – підозрюваний – повинен мати можливість ознайомитися з перекладом постанови про призначення експертизи, йому обов'язково повинні бути роз'ясненні його права, а клопотання, які будуть ним заявлені – уважно розглянуті. У тому ж порядку його слід ознайомити з висновком експерта та роз'яснити йому його право клопотання про призначення додаткової або повторної експертизи.

Ми доходимо висновків, що проведення допиту підозрюваного можливе лише після встановлення його особи. Проте існує ймовірність виникнення ситуації, коли вказану законодавчу вимогу виконати не можливо. Відсутність у КПК України положень, які регламентували б діяльність слідчого, прокурора у разі виникнення означеної ситуації, свідчить про наявність значної прогалини у вітчизняному законодавстві. З огляду на це пропонуємо доповнити ст. 110 КПК України положеннями, що встановлюють алгоритм дій посадових осіб, які здійснюють кримінальне провадження, щодо надання вигаданих прізвищ, імен та по батькові таким підозрюваним. Закріплення зазначених змін дасть змогу проводити допит не ідентифікованих учасників кримінального провадження та забезпечити їхні права і законні інтереси під час проведення цієї слідчої (розшукової) дії та інших процесуальних дій [10].

Висновки і пропозиції. Правоохоронні органи України під час своєї діяльності постійно зіштовхуються з певними

труднощами при попередженні, своєчасному виявленні, припиненні та розслідуванні злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. До певної міри ці труднощі пов'язані із незнанням культурних, історичних і мовних особливостей етнічних груп, що особливо відчувається при проведенні допитів, очних ставок, обшуків у приміщенні та при впізнанні.

Отже, аналіз досліджуваної наукової проблематики щодо розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, наразі обумовлює необхідність подальшого дослідження етнічної злочинності в Україні та світі загалом. Формування українською державою багатовекторного механізму протидії організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, не можливе без розуміння сутності цієї проблеми, відповідних законодавчо закріплених понять і класифікації, виокремлення рис організованої етнічної злочинності, що мають важливе практичне значення для роботи правоохоронних органів і держави, а головним ефективним фактором такої діяльності є гарантування безпеки громадянам і цілісності держави від злочинних посягань організованих груп та злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

Список використаної літератури:

1. Босенко В.В. До питання протидії злочинам, учиненим представниками етнічних меншин. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 23-24 грудня 2011 р.) / МВС України, Одеський держ. ун-т внутр. справ. Одеса : ОДУВС, 2011. С. 38–39.
2. Кримінал у стилі етно. URL: <http://prokuratura.org.ua/?p=2035>.
3. Анисимов Е.Б. Особенности методики предварительного и судебного следствия по преступлениям, совершаемым преступными сообществами (преступными организациями) в сфере незаконного оборота наркотиков : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд.

- юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность». Томск : Национальный исследовательский Томский государственный университет, 2012. 22 с.
4. Геворгян Г.М. Криминологические проблемы борьбы с организованными этническими преступными формированиями в России : дис. кандидата юрид. наук: 12.00.08. М., 2003. 153 с.
 5. Севрук В.Г. Организовані групи та злочинні організації, що сформовані на етнічній основі: проблеми сьогодення. Протидія виявам тероризму, сепаратизму, екстремізму та нелегальній міграції в сучасних умовах: стан, проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 жовт. 2016 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 135–136.
 6. Грибунов О.П., Басков Е.И. Этническая организованная преступность в транспортной сфере. Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. 2014. № 3-2. С. 120–124.
 7. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
 8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
 9. Гетьман. А. Науково-практичний коментар нового Кримінального процесуального кодексу України. Харків : Право. Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» Національна академія правових наук України, 2012. 681 с.
 10. Шингарьов Д.О. Особливості проведення допиту підозрюваного, особа якого не встановлена. Вісник Національної академії прокуратури України. 2016. № 4. С. 117–124.
 11. Особливості провадження слідчих дій за участю іноземців. URL: <http://um.co.ua/1/1-5/1-57383.html>.

Sevruk V. Investigation of crimes committed by organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis

The analysis of the researched scientific problems concerning the investigation of crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis, now necessitates further research of ethnic crime in Ukraine and the world in general. Formation by the Ukrainian state of a multi-vector mechanism of counteraction to organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis is impossible without understanding the essence of this problem, relevant legally established concepts and classification and separation of features of organized ethnic crime that are important for law enforcement and the main effective factor in such activities is to guarantee the security of citizens and the integrity of the state from criminal encroachments of organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis. It is stated that today among domestic scientists there are no comprehensive studies of organized groups and criminal organizations, which are formed on an ethnic basis. At the same time, such comprehensive studies are absent in European and American researchers.

Although the latter have positive isolated changes in this area. The main attention and efforts of researchers are attracted to large-scale organized ethnic groups. It is noted that the importance of our scientific intelligence, first of all, is that in practice, law enforcement agencies engaged in combating organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis, had the opportunity to have an idea of this negative phenomenon. It is emphasized that the number of crimes committed by ethnic minorities in our country remains consistently significant.

It is determined that such ethnic groups are formed on the basis of national and clan kinship, traditions and customs, they are characterized by specialization in certain types of crimes. It is shown that the investigation of crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis requires specific approaches that should take into account their national (ethnic) psychological characteristics. The author of the article identifies specific areas that should help solve the problem of improving the effectiveness of the investigation of crimes committed by organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis.

Key words: *investigation, ethnic crime, organized groups that are formed on an ethnic basis, criminal organizations that are formed on an ethnic basis, investigative (search) actions.*